

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Prešernova ulica 61. Redništvo na vratah. Nepriljubljenih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din. za izposojenost 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo letno 10 Din. Oglasi po ceni in dogovoru, dovek pošte. Polt. čk. rač. 11.197. Telefon 3713

Misli na praznik uedinjenja

Ideja združitve Jugoslovanov v zgodovini.

Petnajst let je minulo od onega zgodovinskega dne, ko so v največjem veselju utripala srca vseh Jugoslovanov. Brat je objemal brata, pesem svobode je odmevala in ena sama misel je prešinjala duše vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev: Združeni smo — izpolnil se je stoletni sen naših prednikov, gradimo si svobodni svojo bodočnost.

Več stoletij, že tudi več kot eno tisočletje se je pojavljalo med južnimi Slovani stremenje za združitvijo v čim večjo državno celoto, ki bi mogla kljubovati vsem nasprotnikom slovanstva. Čim se je pojavila v zgodovini našega naroda močnejša osebnost, ki ji je bilo usojeno zasesti vodilno mesto enega ali drugega dela našega naroda, že se je pojavilo tudi stremenje za združitve z ostalimi deli celokupnega naroda. Nastajale so države, ki so se večale in dosegle že tudi v pogledu združevanja lepe uspehe, a na žalost so morale vse te države zopet propasti, ker vladarji poedinici, ki so bili mogočni, niso imeli tudi tako mogočnih naslednikov.

Že pred 13. stoletjem je združil kralj Samo velik del Severnih in Južnih Slovanov v mogočno državo, ki je krepko odbijala napade Avarov in Frankov. Ni bil to poskus združitve Jugoslovanov, vendar je to prvi poskus v naši zgodovini, da se ustanovi mogočna slovanška država. Seveda bi nastala, če bi se takrat združili vsi Slovani, mogočna država od Črnege in Jadranskega do Ledenege morja. Ampak izvedbi take zamisli je nasprotovala takratna patriarhalna razdelitev Slovanov kar je bil zadosten razlog, da je bilo med njimi nemogoče vzbuditi umevanje za mogočno državno celoto. Na žalost je s Samovo smrtjo propadla tudi mogočna Samova država.

Neprestani napadi Frankov so ustvarili drugo večjo državno celoto, ki jo je osnoval Ljudevit Posavski, a to je bil le poskus, ki mu je omajal temelje dalmatinski knez Borna. Vendar smemo ravno ta poskus imenovati prvo združitve enega dela Jugoslovanov.

Od zahoda so pritiskali Franki, a od vzhoda so prodirali Bizantinci. Kot sta bila Samova država in država Ljudevita Posavskega reakcija našega naroda proti prodiranju Frankov, tako so nastajale srske države, ki so ovirale prodiranje Bizantincev. Mogočno državo je ustvaril že car Dušan, a vendar predstavlja pravo stremenje za uedinjenje Srbov in Hrvatov šele država bosanske kralja Tvrdka I., ki se je pustil l. 1377. kronati na grobu sv. Save v samostanu Mileševu. Samega sebe se je nazival kralja Srbov in Hrvatov in on je tudi v resnici predstavljal sintezo Srbov in Hrvatov.

Mogočna država kralja Tvrdka, ki je vzpostavil že tudi zvezo z Bolgari, je propadla po njegovi smrti.

S porazom carja Lazarja na Kosovem polju je nastala ogromna vrzel v poizkusih združitve.

Minevalo stoletje! Svobodna republika v Dubrovniku je dajala spodbudo vsem Jugoslovanom in ravno od tu prihaja že v XVI. stoletju ideja potrebe uedinjenja vseh Jugoslovanov. To idejo so gojili in oznanjali svetu dubrovniški knji-

ževniki, dokler niso vstajali preroki in poborniki med vsemi deli našega naroda.

In že je dvignil Karadorde svoj meč, skovan iz pluga, in ga mogočno zavihtel nad glavami Turkov, stoletnih sovražnikov srbstva.

Napoleonova Ilirija vstaja, kot bi jo res oživel Vodnikov klic. Združeni so bili Slovenci in Hrvati pod zaščito mogočnega zavojevalca sveta. In tudi Karadorde bi se rad pridružil tej državi, ker v svojem pismu Napoleonu piše, da upa, da se bo našlo v Iliriji prostora tudi za Srbijo.

Misel, da je združitve vseh Jugoslovanov nujno potrebna za naš obstoj, je med narodom od dne do dne močnejša. Širila jo z idejo ilirizma Stanko Vraz in Ljudevit Gaj, zanj se zavzema Dositej Obradović in Vuk Karadžić. Nastopila je književnost, ki je pretvorila misel posameznikov v idejo, ki je polagoma prehajala v široke plasti našega naroda. Že se je pojavil tudi Josip Juraj Strossmayer, ki je bil največji glasnik jugoslovanstva. — Njegovo dopisovanje s knezom Mihajlom jasno pravi, da je tudi misel na uresničenje ideje uedinjenja.

Leta 1870. so se sestali v Ljubljani zastopniki Jugoslovanov in sklepali o proglasitvi edinstva Jugoslovanov ter se zavezali, da bodo z vsemi sredstvi delovali za jugoslovansko edinstvo.

Predvojna doba prinaša tudi že neštete žrtve in mnogo jih je bilo, ki so trpeli in umirali za idejo jugoslovanstva. Zmagovito se vrača po končani vojni kralj Peter Veliki Osvoboditelj kot izvrševalec nešteti prizadevanj skozi stoletja.

Pred nami vstaja mogočna država od Triglava do Kajmakčalana, dasi okrnjena, vendar močna in velika, ki naj bo središče, kateremu se bodo v bodočnosti pridružili še ostali Jugoslovani izven naših mej.

Kralj Aleksander I., ki je l. 1918. proglasil uedinjenje vseh Jugoslovanov, je v dobesednih letih svojega vladanja jasno dokazal, da razume voditi svoj narod in državo. Pokazal je svojo odločnost na bojišču, a pokazal je svojo odločnost tudi v miru. Vedno je bilo to v korist celokupnega jugoslovanskega naroda. In ves narod zna ceniti njegova dela, a zna ceniti tudi veličino uedinjenja.

Skozi stoletja se je razvijala, širila in uresničevala ideja združitve vseh Jugoslovanov. Stotisoči so dali svoja življenja za to idejo. Težavna in mučna je bila pot do uedinjenja, a še težja je pot do popolne sloge vseh Jugoslovanov. Petnajst let skupnega, zelo uspešnega dela je za nami. Uspehi niso majhni, a bili bi še večji, če bi bil narod složen in edin.

Jugoslovansko učiteljstvo je povsem jasno in pravilno razumelo veličino našega narodnega uedinjenja. Že petnajst let deluje to učiteljstvo med narodom za složno in sporazumno delo, ki vodi do njegovih uspehov. Vzgoja mladino, vzgoja narod! In ko bo učiteljstvo vzgojilo nov rod, ki se bo zavedal, da je v slogi moč, ki bo smatral uedinjenje kot največjo svetinjo, za katero je treba žrtvovati prav vse takrat bo ta rod tudi spoznal največjo važnost potrebe, da moramo žrtvovati mnogo več moči za kulturni dvig našega naroda.

—ž.

in telesno začele rasti v vojnih in povojnih letih, generacije, ki prav za prav sploh še niso začele živeti v poklicih, za katere so se težko in v samozatajevanju pripravljale dolgo vrsto let. Tik pred vstopom v realno življenje in delom v njem, kjer bi lahko uresničili svoje načrte in ideale, pokazali svojo samostojnost in pripravljenost, jim je usoda zaprla vrata. Inteligenčna mladina, med njimi so zastopane že tri najmlajše učiteljske generacije, je kot zadnja zašla v armado brezposelnih.

Nas predvsem zanima stanje najmlajših, ki so poklicani, da bodo, upamo v kratkem, šli med narod, ne kot učitelji med štirimi stenami, temveč kot zreli borec in z ljubeznijo v srcu, katero bodo sejali med ljudstvom.

Tri učiteljske generacije so takoj po dovršenih študijah zašle v položaj, katerega prav gotovo niso predvidevale. Ne sme se preko dejstva, da so bili s podaljšanjem in poglabljanjem študija na učiteljskih oškodovani časovno abiturienti, kateri sedaj zopet že leta čakajo namestitve. Starejše učiteljske generacije so sprva nekoliko ljubosumno gledale na abituriente, ki so dovršili učiteljske študije po preje omenjenih reformi. Reforma učiteljske bila glede poglobitve izobrazbe povsem uместna in kljub podaljšanju za eno leto. Preje so lahko abiturienti v najugodnejšem primeru končali maturo z 18. letom in običajno takoj dobili nameščenje, torej so šli že v pubertetni dobi med zrele ljudi, kdor se seveda ni zabarikadiralo samo med šolske stene. Mislim, da bi bilo prav, da bi moral vsak učitelj, preden gre med narod, doseči polnoletnost. Saj je službovanje na kmetih nekaj drugega kot filozofiranje na vladnici. Seveda ne mislim s tem reči, da so sedanji abiturienti že a priori kvalitetno boljši od prejšnjih. Pač

pa se z vso upravičenostjo lahko trdi, da bo danes sicer nezaposlene (in pravilni izraz, manualni delavce je lahko brezposeln, duševni delavce pa je še vedno lahko zaposlen, včasih še prezaposlen!) mlade učiteljske generacije v bližnji bodočnosti resno prijele za delo v našem podeželju in med učiteljstvom samim.

Stanje, v kakršnem živimo danes, pa nima na prvi pogled samo negativnih strani, ima v sebi tudi nekaj pozitivnega. Koliko perečih problemov se je v dobi ugodnejše konjunktore prezrlo, ki pa so stopili v ospredje šele danes. Cloveštvo se bo počasi začelo zavedati svojih napak in zablod, današnje stanje bo ljudi prav gotovo iztrebilo in spravilo na pravo pot. Se nikoli prej tako kot danes veljajo Goethejeve besede: »Es bildet sich ein Charakter im Strom der Welt!«

Mladi učiteljski abiturienti niso takoj po študijah vrgli knjig v kot, ne, prepričali so se, da je minimum, kar jim je dala šola. Za poklic, za kakršnega so se odločili, je treba temeljitih priprav in trdnosti, značaja, kot morda za noben drug poklic ne. Današnje težko stanje jih ni spravilo v malodušje in obup kljub mnogokrat nevdržnim materialnim razmeram, saj med njimi ni magnatov, ki so prečestokrat združene s tihimi tragedijami in disonancami v družinah. Onim, ki so dopuščale razmere, so šli na univerzo, drugi pa se prav tako intenzivno pripravljajo za delo, ki ga z nezmanjšanim hrepenenjem pričakujejo in se mu niso odrekli že v pripravljanju. Te generacije bodo šle na delo pripravljene kot še nobene doslej. Lahko se reče, da so to duhovno zdrave generacije v moralnem pogledu neoporečne in nacionalno brezkompromisne v smislu jugoslovanskega edinstva.

Jenko Metod.

Stanovsko gospodarska razmišljanja

Gospodarska podlaga se daje, zato so v nevarnosti vse moralne in kulturne pridobitve, ki so se zgradile v težkem naporu preteklih dob.

»Učit. tovariš«, dne 16. nov. 1933.

Ta ugotovitev naše sekcije v pozivu za pristop h »Klubu vsake kulture« ne tiče sicer naše stanovske organizacije in njenih gospodarskih in socialnih ustanov, ampak naše vasi. Je pa tako tehtna in resnična, da v polnem obsegu velja za vsak stan in končno tudi za vsakega posameznika. Torej bi prav lahko veljala tudi za njene gospodarske in socialne ustanove.

V idejni stanovski organizaciji smo si ustvarili pravo gospodarsko podlago šele v teku zadnjih sedem, osem let. Tisoči našega članstva niso samo na papirju, ampak je vsak posameznik živ član, ki se vsaj zaveda svojih materialnih dolžnosti napram idejni stanovski organizaciji in te dolžnosti tudi izvršuje. Torej te vrste parasitov ni več med nami. In da smo danes — ko preživlja celokupna organizacija jugoslovanskega učiteljstva težko krizo — mi v dravski banovini tako kompaktni in vsled tega, če že ne številčno, pa vsaj idejno tako močni, je to tudi precejšnja zasluga urejenega gospodarstva v stanovski organizaciji, ki proži sredstva za vzdrževanje in delovanje razmeroma velikega upravnega aparata, ki pa vsled naraščajočih poslov jedva zmaga vse delo.

Naša sreska učit. društva so one važne celice v ustroju naše idejne stanovske organizacije, ki tvorijo podlago in obenem tudi središče za vsa stanovsko idejna vprašanja. Ona dajejo prave sekciji za njeno delo. Ona ji prožijo tudi potrebna sredstva. In prav tako bi morala in bodo morala naša sreska društva postati glavne celice tudi za vse naše stanovsko gospodarsko in socialno delo. Kakor se sedaj na sreskih društvi izkristalizira in jasno opredeli stališče članstva do vsakega stanovsko idejnega pokreta, prav tako moramo priti na jasno tudi v vseh stanovskih gospodarskih in socialnih vprašanjih. Vsi moramo vedeti tudi v tem oziru, kje smo in kaj hočemo.

Našemu članstvu je neobhodno potrebna vzgoja, da se bomo zavedali, kaj je stanovsko gospodarstvo, v čem obstoja in kolikega pomena je za ves stan in njegovo idejno borbo. Učiteljstvo vodi in sodeluje v marsikaterih gospodarskih in socialnih ustanovah, ki so namenjene drugim, ne pa lastnemu stanu. Ti gospodarski delavci se zavedajo, kako važnega pomena so dotične ustanove za kraj in ljudi, katerim so namenjene. A, da bi se poglabili v stanovsko gospodarsko in socialna vprašanja, za to jim po veliki večini primanjkuje časa. Zato ta vprašanja ne pridejo na razpravljanje pri zborovanjih sreskih učiteljskih društev, temveč gremo mimo njih, kakor da bi se ne tikala nas in našega stanu. In vendar so ona temelj, na katerem sloni cela stavba organizacije.

Naša sreska učiteljska društva imajo menda vsa brez izjeme urejena lastna materialna organizacijska vprašanja. In vendar, če zasledujemo poročila o njihovih občnih zbo-

rih, dobimo le redko jasno sliko glede njihovega gnetnega stanja. Večinoma se ta točka odpravi s par splošnimi stavki, ki ne povedo skoraj nič. In vendar bi morali povedati vse s številkami. Kakor nimamo vzroka, da bi skrivali prebitke, prav tako ga nimamo za primanjkljaje. Poštenemu in dobremu gospodarstvu se ni nikjer potreba skrivati, torej tudi stanovskemu ne.

Res je, da naša sreska društva nimajo namena kopičiti materialnih sredstev, zlasti ne v tako težkih gospodarskih razmerah, kakor jih imamo sedaj. Zato živijo večinoma iz rok v usta, t. j., dohodek izenačijo s stroški. Kljub temu pa napravijo marsikatera prihranke, kar je znak dobrega in varčnega upravljanja z društvenimi sredstvi. Pri nekaterih so dosegli prihranki v teku let lepe tisočake. In kaj napravijo s tem imetjem? Po navadi obdržijo nekaj v rezervi, kar je docela pravilno. Zakaj, vedno je dobro imeti kaj v rezervi, da lahko zadostimo tudi nepredvidenim in nepričakovanim zahtevam, ki so navadno zvezane z gmetnimi žrtvami. Vendar pa ni potrebno, da bi bile te rezerve prevelike. Saj nova sredstva dotekajo sproti, kar je potrebno za normalne redne stroške. — Del viška pa se navadno razdeli v stanovsko dobrodelne svrhe in pa tudi v splošne. Prav redka pa so tista društva, ki bi se ob taki priliki spomnila lastnih naših gospodarskih in socialnih institucij vsaj s par stotaki. In vendar bi morali vladati med nami načelo, da ob takih prilikah mislimo v prvi vrsti na nje. Če že ne moremo od vsakega posameznika zahtevati, da bi občutil in pojmoval pomen stanovskih gospodarskih ustanov in — po možnosti — tudi žrtvoval kaj v tak namen, potem to vsaj lahko zahtevamo od društva. Pri tem je potreba imeti pred očmi, da je čisto več vreden vzgojni moment, kakor pa resnični materialni efekt.

Naše učiteljstvo ima razne gospodarske in socialne ustanove, ki so se zadnja leta pretvorile v zadruge, katere niso bile že prej. Z vsemi temi ustanovami niso spojene samo materialne dobrine, katere nudijo svojim združnikom in stanu, ampak prav tako in še skoraj bolj tudi moralne, ker so — ali bi vsaj morale biti — hrbenica stanovski idejni borbi. Te nam samim vlivajo samozavest, da ne klonimo, te so nam priborile kolikortoliko stanovsko gospodarsko samostojnost, obenem pa tudi ugled v lajškem svetu. Pa, da sem konkretni: Zamislimo si, da nimamo Samopomoči, ne svojih denarnih zavodov, ne tiskarne in ne doma v Mariboru, pa tudi ne tistega kupčka za dom v Ljubljani in še drugih ustanov. V kakšnem položaju bi bili mi sami! In mislite, da bi nas lajški stanovi vsaj toliko respektirali, kakor nas respektirajo danes? Pa naj bi se še toliko pehali v svojem idealnem stremljenju kot kulturni delavci!

To poglavje je silno zanimivo in vredno, da se vanj poglobimo.

Vem, da so med nami tudi črnogledi, kateri iščejo kakor pri stanovski idejni organizaciji, tako tudi pri učiteljskih gospodarskih in socialnih ustanovah napake. In o teh napakah ti morejo govoriti ure in ure, čeprav gledajo celo stvar le od daleč in jim

Mladi učiteljski abiturienti in naša doba

Ko se je pojavila gospodarska kriza, mnogi niso niti slutili, kakšne posledice utegne imeti. Optimisti so se tolažili, da je le prehodnega značaja in da se v kratkem času povrne še večje blagostanje. Pesimisti, in ti so najbolj nevarni, so šli zopet predaleč in so s svojimi prenapetimi izjavami spravili iz ravnotežja še tiste ljudi, ki niso pod nobenim pogojem hoteli kloniti. Najmanj pa je tistih, ki bi se vsedli in proučili problem nacije svetovnega gospodarstva res do jedra. To so maloštevilni aktivisti, ki imajo svoje največje nasprotnike v melanholičnih pasivistih, ki ravnodušno stoji ob reki življenja in s patološko naslado troje v nagajive vrtničke. Kdor zasleduje razvoj tega nenormalnega stanja od začetka pa vse do danes, lahko uvidi, da dobiva gospodarska kriza že neke oblike konstantnega značaja, kar pomeni, da bo treba vložiti še več napora za rešitev in

odpravo njenega kvarnega vpliva na vsa področja gospodarskega in kulturnega življenja.

Največja, najtežja in obenem najdragocenejša žrtev krize pa je mladina, v ožjem smislu mlada inteligenca!

Iz najnovejšega poročila »Mednarodnega urada dela v Ženevi« je razvidno, kje je kriza med mladino pokosila največ. Razmeroma največje število nezaposlene mladine je v Nemčiji in to v glavnem pod 25. letom! V Zedinjenih državah so imeli že v 1930. l. preko 2 milijona nezaposlene mladine pod 18. letom. V Vel. Britaniji je bilo letos meseca maja 140 tisoč nezaposlenih in sicer od 14. do 18. leta.

Tudi našo državo je zadel v tem pogledu težak udarec, saj ni bilo prizanešeno niti naši mladini. V vseh stanovih se je pojavila brezposelnost v glavnem med naraščanjem. Prizadete so predvsem generacije, ki so duhovno